

HISTORISK TIDSKRIFT
(Sweden)

122:4 • 2002

Meddelanden

Årstrycket – registrering öppnar nya vägar för forskning

Årstrycket är den sammanfattande benämningen på det officiella tryck som gavs ut i Sverige från 1520-talet fram till 1833. Det omfattar lagar, förordningar, kungörelser, föreskrifter, instruktioner till myndigheter m m. Efter 1825 fick publikationerna sin nuvarande form med benämningen Svensk författningssamling (SFS) och löpande numrering årsvis. Samlingsregister har regelbundet utgivits till SFS.

Under perioden 1825–1833 utkom bägge serierna parallellt.

Forskare inom skilda ämnen, såsom historia, statsvetenskap och juridik behöver ofta läsa de förordningar och lagar, som reglerade förhållandena inom ett specifikt område i äldre tid. Ingen institution har ett komplett bestånd av årstrycket och ett modernt register saknas. Under århundradenas lopp har ett flertal publikationer utkommit med anspråk på att utgöra register och vägledning, dock sparsamt efter 1850.

De årsvisa förteckningarna började utges under första hälften av 1700-talet. En del äldre register redovisar årstrycket i utdrag och dessa innehåller därtill ett alfabetiskt sakregister. Sådana register är t ex Schmedeman, Stiernman, Juslén, Wilskman, för att nämna några kända utgivare. Förutom allmänna register utkom även sektorsvisa register inom områden som finans, bergverk, ecklesiastik, banco och lantmäteri. Bestämmelser utfärdade för skola och undervisning trycktes i regel inte som separata tryck. Dessa anvisningar infogades i stiftstidningarna och i domkapitlens cirkulär.

För samtliga äldre register gäller att de speglar sin tids språkbruk och emellanåt kan vara svåra att förstå för yngre forskare idag. Registreringen i Libris underlättar sökning av material även för uppsatser på B-, C- och D-nivån i historia, ekonomisk historia, statskunskap, etnografi, svenska m fl.

Kungl. kansliets serier av koncept och/eller registratur förvaras i Riksarkivet. Dessa innehåller alla typer av skrivelser, som utgick ifrån kansliet. De ursprungliga texterna till årstrycket återfinns där. Sökvägen utgörs av diarierna, vilka är upplagda kronologiskt och saknar övergripande register. Detta innebär att förordningar i arkivhandlingarna också är svårtillgängliga.

Omfattningen av årstrycket har beräknats till ca 14 000 poster, med huvuddelen publicerad efter år 1719/1720. I april 2001 startade ett registreringsprojekt, *Tillgängliggörande av årstrycket*, med medel från Riksbankens jubileumsfond. Ett digitaliserat register från Landsarkivet i Göteborg över kungliga brev och förordningar har överfört till den nationella biblioteksdatan Libris och utgör den

bas på vilken registreringen bygger. Projektet beräknas ta två år. Målet är att bibliografera det svenska offentliga trycket (årstrycket) fram till 1833.

Arbetet utförs på Kungliga biblioteket och sker främst utifrån Kungliga bibliotekets samlingar men med komplettering ur Riksarkivets och Riksdagsbibliotekets samlingar. I arbetet ingår att katalogisera trycket i Libris, sätta ämnesord på posterna och även avgöra vad som tillhör årstrycket. Resultatet är sökbar i Libris och kommer senare även att utgöra en egen databas i Libris med namnet Svenskt offentligt tryck –1833 (SOT).

Katalogposterna märks med bibliotekskod SOT för projektet. Vid sökning i Libris: använd Avancerad sökning; ange datum, år eller annat ord i fält fritext, ange ev ämne i fält ämnesord och ange alltid som bibliotekskod: SOT.

Registreringen i Libris sker genom datum och generösa ämnesord, vilket får stor betydelse för att man ska återfinna rätt förordning. Om årstrycket inte blir tillgängligt i annan form än genom nu befintliga tryckta samlingar, kommer dessa att snabbt slitas ner till följd av återkommande kopiering. Under förstudien till projektet kartlades årstryckets nuvarande spridning. Mer eller mindre kompletta samlingar av årstrycket finns, förutom vid Kungliga biblioteket, Riksarkivet och Riksdagsbiblioteket, vid de äldre universitetsbiblioteken samt Stockholms stadsarkiv och Krigsarkivet. I allmänhet saknas årstrycket vid de yngre universitetsbiblioteken.

Mikrofilmning/scanning är därför ett viktigt led i tillgängliggörandet. Informationen när då hela landet och en adekvat kopia finns tillgänglig av materialet. Vilken metod som väljs beslutas under projektiden. Texten i Årstrycket är frakturstil men tester har preliminärt visat att det kan vara möjligt att använda OCR.

Två aktuella avhandlingar i historia, Peter Ericsson, *Stora nordiska kriget* (Uppsala 2002) och Elisabeth Reuterswärd, *Ett massmedium för folket* (Lund 2001) visar betydelsen av den information som finns i årstrycket.

Till projektet är knutet en referensgrupp. Mera information om arbetet och om styrgrupp och referensgrupp får man på www.kb.se/Projekt/Årstrycket.

Irma Ridbäck